

مآخذ شناسی جهانی وقف اسلامی

تألیف عبدالعظیم اصلاحی
ترجمه، تکمیل و مقدمه محمد نوری
«قسمت آخر»

محدوده اسلامی وقف

Rabi', H.M., "Hujjat Tamlik wa-Waqf." al-Majallat al-Ta'rikhiyya al-Misriyya, 1964/5, 12: 192-202.

Rafeq, A.-K., "Les grands waqfs et l'organisation de l'espace urbain a Alep et au Caire a l'epoque ottomane (XVIe-XVIIe siecles)." Bulletin d'Etudes Orientales, 1979, 31: 113-28.

Rafeq, A.-K., "Preface." In R. Deguilhem ed., Le waqf dans l'espace islamique: outil de pouvoir socio-politique (Damascus: IFEAD), 1995, pp. 11-13.

Rashid, Seyed Khalid, "Current Waqf Experience and the Future of Waqf Institution", Awqaf, No.5, PP. 5-25. English.

رشید، سید خالد، «تجربیات کنونی و آینده سازمان اوقاف»، الاوقاف (کویت)، سال ۲، ش ۵، فروردین - خرداد ۱۳۷۳.

Recent Uzbek Historical Studies on Thirteenth - Nineteenth Century Uzbekistan.

Roziya G. Mukminova, Asian Research Trends: Humanities and Social Science Review 6 (1996). pp. 107-129.

روند تحقیقات آسیایی: نوع دوستی و بازنگری علوم اجتماعی

RIEDLMAYER, A., "National Library and Archives", Awqaf library in Baghdad torched, E-mail, April, Vol.14, 2003.

آرشیو و کتابخانه ملی

Roded, R., "The Waqf and the Social Elite of Aleppo in the Eighteenth and Nineteenth Centuries." Turcica, 1988, 20: 71-91.

وقف و نخبگان اجتماعی حلب در قرن هجدهم و نوزدهم

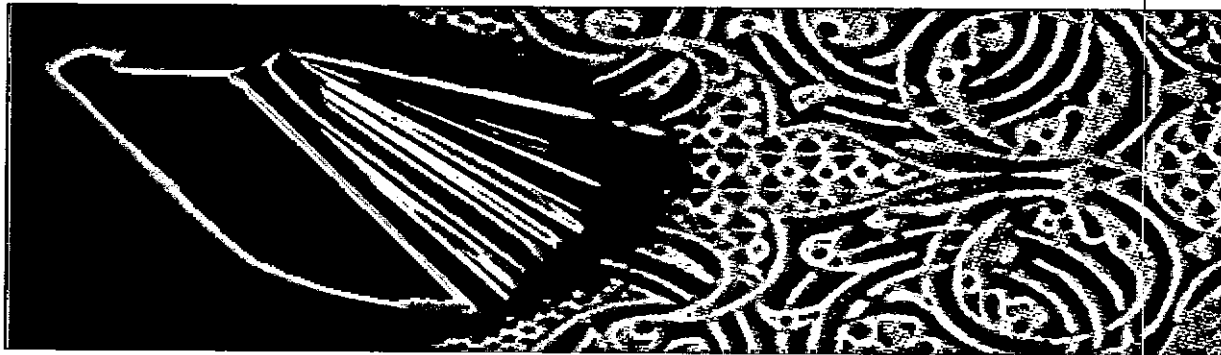
Rogers, J. M., "Waqf and Patronage in Seljuk Anatolia: The Epigraphic Evidence", Anatolian Studies, Vol. 26, 1976, PP. 69-103.

وقف و قیومیت در سلجوقیان: به گواهی کتیبه‌ها

Sabra, A., RANDI DEGUILHEM and ABDELHAMID HENIA, ed., "Les fondations pieuses (waqf) en Mediterranee: enjeux de societe, enjeux de pouvoir", MIDDLE EAST STUDIES ASSOCIATION BULLETIN, Vol 39, Numb 2, 2005, P. 196.

* این کتاب شناسی با عنوان *Waqf: A Bibliography* به صورت جزوه توسط دانشگاه پادشاهی عبدالعزیز در ریاض منتشر شده

است.

Salati, M., "Urban Notables, Private Waqf and Capital Investment: The Case of the 17th Century Zuhrawi Family of Aleppo." In R. Deguilhem ed., *Le waqf dans l'espace islamique: outil de pouvoir socio-politique* (Damascus: IFEAD), 1995, pp. 187-201.

شخصیت‌های برجسته وقف شهری و سرمایه‌گذاری ثابت: موضوع قرن هفدهم محدوده زوهرای حلب

Schacht, Joseph, "Early Doctrines on Waqf", Fuad Koprulu Armagani/ *Melanges Fuad Koprulu*, Istanbul 1953.

اصول اولیه وقف

Schoenblum, Jeffrey A., "The Role of Legal Doctrine in the Decline of the Islamic Waqf: A Comparison with the Trust", *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 32, 1999.

نقش اصول قانونی در کاهش وقف اسلامی: مقایسه با اعتماد (واقعیات)

Schwarz, F. Werner, C., "Waqf als soziale, rechtliche und religiose Institution der Islamischen Welt", *ISLAM-BERLIN*, Vol 80, Part 1, 2003, PP. 30-31.

Sekaly, A., "Le probleme des wakfs en Egypte." *Revue des Etudes Islamiques*, 1929, 3: 75- 126; 277-337; 395-454; 601-659.

مسأله وقف در مصر

Sezgin, Foad, "Atif Effendi Kutufanesinin vakfiyesi", *Turk Dili ve Edebiyati vgiside*, No.6, PP. 132-144, Istanbul Turkish.

سزگین، فواد، «کتاب‌های وقفی کتابخانه عاطف افندی استانبول»، نشریه روزانه ترک، سال ۶، ش ۶، ژانویه - دسامبر ۱۹۵۵.

Shaham, Ron, "Christian and Jewish "waqf" in Palestine during the Late Ottoman Period", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, University of London, Vol. 54, No. 3, 1991, PP. 460-472.

یهود و مسیحیت، وقف در فلسطین در اواخر دوره عثمانی

Shatzmiller, Maya., "Islamic Institutions and Property Rights: The Case of the 'Public Good' Waqf", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, Vol. 44, No. 1, 2001, PP. 44-74.

مؤسسات اسلامی و حقوق مالکیت: موضوع کالاها عمومی

Shimamoto, Takamitsu, "Wakufuko", *AJAMES*, 2 (1987), pp.187-213.

اشاره به وقف در شیعه اثنا عشری

Shir, Khalid, "Les Waqfs dans la Societe Mamluke", Awqaf, No.4, PP.44-68, French.

شیر، خالد، «اوقاف در عصر ممالیک»، اوقاف، سال ۱، ش ۴، دی - اسفند ۱۳۷۲.

Singer, Amy, "The Mülkn?mes of Hürrem Sultan's Waqf in Jerusalem", Muqarnas, Vol. 14, 1997, PP. 96-102.

Smith, Julia Clancy, "Endowments, Rulers and Community: Waqf Al-Haramayn Ottoman Algiers", The Journal of the American Oriental Society, Vol. 120, 2000.

وقف، قوانین و جامعه

Soudavar, Abolala, "Farman of the Ilkhan Gaykhatu", Art of the Persian Courts, New York, 1992, P. 34-35 and 52-53.

ترجمه فارسی این مقاله با مشخصات زیر منتشر شده است: «نخستین فرمان فارسی ایلخانان»، ابوالعلاء

سودآور، ترجمه محسن جعفری مذهب، وقف میراث جاویدان، سال ۸، ش ۲۹، بهار ۱۳۷۹، ص ۳۳-۳۶.

Sourdel-Thomine, Janine & Sourdel, Dominique, "Biens Fonciers Constitues waqf en Syrie Fatimide pour une Famille de arfs Damascains", Journal of the Economic and Social History of the Orient, Vol. 15, No. 3, Dec., 1972, PP. 269-296.

Stephan, St.H., "An Endowment Deed of Khasseki Sultan, dated the 24th May 1552." Quarterly of the Department of Antiquities in Palestine, 1944, 10: 175-94.

سند وقف سلطان کاسکی، مورخ ۲۴ می ۱۵۵۲.

Survey, C.A., "Waqf in Turkestan; the colonial legacy and the fate of an Islamic institution in early Soviet Central Asia, 1917-1924", Central Asian Survey, Vol.26, No.4, 2007, PP.475-498.

وقف در ترکمنستان: سرنوشت مؤسسات اسلامی در شورای آسیای مرکزی

Tadayoshi, Kikuchi, "Mamurukuchojidaino Kairono Mansurubyoinnitsuite", Chukinto Bunkashi Bonso, 1992, pp.47-67.

بیمارستان منصوری قاهره در دوره ممالیک

Tadayoshi, Kikucho, "Two Working Hypotheses of the Waqf Institution", Urbanism in Islam: The Proceedings of the 2nd International Conference on Urbanisim in Islam, Tokyo, 1994, pp.251-254.

دو فرضیه پیرامون نظام وقف

Tahir, M., "Islamic Family Waqf in the Twentieth Century Legislation: A Comparative Perspective." Islamic and Comparative Law Quarterly, 1988, 8: 1-20.

محدوده وقف اسلامی در قانون قرن بیستم: مقایسه چشم انداز

Tariq, Abdellah, "La Fondation Publique des Awqaf du Kuwait: L?experience et ses Perspectives", Awqaf, No.5.

این مقاله به فارسی ترجمه و با این مشخصات منتشر شده است: «اوقاف کویت، تجربیات و چشم اندازها»،

عبدالله طارق، ترجمه محسن ایمانی، وقف میراث جاویدان، سال ۱۴، ش ۵۵، پاییز ۱۳۸۵، ص ۱۰۳-۱۱۱.

Tariq, Abdellah, "La Fondation Publique des Awqaf du Kuwait", Awqaf, No.5, PP. 27-40,

French.

طارق، عبدالله، «سازمان عمومی اوقاف کویت»، الاوقاف (کویت)، سال ۲، ش ۵، فروردین - خرداد ۱۳۷۳.

Tariq, Abdellah, "The Revival of the Institution of Waqf in Sudan", Awqaf, No.8, PP. 33-61, English.

طارق، عبدالله، «تجربه جدید سودان برای احیای سنت وقف»، اوقاف، سال ۲، ش ۸، دی - اسفند ۱۳۷۳.
Tawab, A.-R. and A. Raymond, "La waqfiyya de Mustafa Ga'far." Annales Islamologiques, 1978, 14: 177-93.

Temimi, A., Un document sur les biens habous au nom de la Grande Mosquee d'Alger (Tunis: Publications de la Revue d'Histoire Maghrebine, vol. 5), 1980.

Tomine, Shiro, "Wakufuni tsuite", Hogakukenyu, 33 (1960), pp.1320-1336.

وقف از نظر فقه

Toru, Miura, "Damasukasuno Madorasato Wakufu", Jochi Ajiagaku, 13 (1995), pp.21-62.

مدرسه‌ها و اوقاف دمشق در قرون پنجم تا چهاردهم هجری

Toshimichi, Matsuda, "Wakufuno Kaishoni tsuite", Ajiashikenkyu, 15 (1991), pp.35-50.

استبدال موقوفه

Toshimichi, Matsuda, "Zimmino Wakfu", Oriento, 33 (1990), pp.138-147.

Turan, Osman

موقوفات اهل ذمه

«وقف‌نامه‌های دوران سلجوقی»، ترجمه حجت فخری، وقف میراث جاویدان، سال ۸، ش ۲۹،

بهار ۱۳۷۹، ص ۳۷-۶۰. این مقاله بر اساس منابع اروپایی فراوان که در مآخذ معرفی شده، به بررسی وقف-نامه‌های سلاجقه پرداخته است. متأسفانه منبع و مشخصات مأخذشناسی آن ذکر نشده است.

Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler, Ankara, 1983.

مدیریت عمومی اوقاف ترکیه، بر حفظ و مراقبت ۷۴۵۷ اثر تاریخی نظارت دارد که عبارتند از: ۴۴۳۸

مسجد، ۶۰۶ حمام، ۱۰۲۳ آرامگاه (تربت)، ۲۶۴ مدرسه، ۴۱ کتابخانه، ۵۷ کاروانسرا، ۷۰ بازار سرپوشیده، ۹ بیمارستان، ۲۸ مهمانسرا (خان)، ۲۷۲ تکیه - زاویه و مولوی خانه، ۳۵ عمارت، ۱۲ مجتمع و ۲۵۸ اثر متفرقه دیگر. این مدیریت سعی دارد، آثار مذکور را در مجلدات گوناگون و به ترتیب الفبایی نام شهرها معرفی نماید.

باید گفت در این مجموعه، فقط آثار قابل استفاده و آباد معرفی نشده است بلکه آثار ویرانه و متروکه نیز مورد عکس برداری و نقشه برداری قرار گرفته و معرفی شده‌اند. جلد اول این مجموعه توسط صبیح ارکن (Erken

Sabih) تهیه شده است. وی آثار تاریخی و مذهبی وقفی شهرهای آدانا، آدی یامان، آگری، افیون، آماسیه، آنکارا، آنتالیا، آرت وین و آیدین را به ترتیب معرفی نموده است. چاپ دوم این اثر با اضافات و تصحیحاتی نسبت به چاپ اول در سال ۱۹۸۳م/ ۱۳۶۲ در آنکارا توسط انتشارات مدیریت عمومی اوقاف منتشر شده است.

جلد دوم مجموعه نیز توسط صبیح ارکن تهیه شده و معرفی آثار تاریخی و مذهبی وقفی شهرهای بالیک اسیر، بیلجیک، بینگل، بتلیس، بولو و بوردور را در بر دارد که در سال ۱۹۷۷م/ ۱۳۵۶ نخستین چاپ آن منتشر شده

است. جلد سوم این کتاب در سال ۱۹۸۳م/ ۱۳۶۲ به کوشش نرمن بش باش (Nermin Besbas) و حکمت دینزلی (Hikmet Denizli) و جلد چهارم آن در سال ۱۹۸۶م/ ۱۳۶۵ به کوشش س یلدیز اتوکن، آی نور

دوروکان (Aynur Durukan)، حقی اجون (Hakki Acon) و ساجد پکاک (Sacit Pekak) منتشر شده و

هر دو جلد به معرفی اماکن شهر بوسا (اولین پایتخت عثمانیان) تعلق دارد.

Upadhyay, R., "Waqf (charitable Islamic Trust)-Under Sustained Controversy In India", Available on <http://www.hinduvoice.net/cgi-bin/dada/mail.Cgi>, 2004.

"Vakilar Bankasi", Vakiflar, No.1- No.10.

بانک اوقاف ترکیه Vakilar Bankasi در عرصه وقف سابقه زیاد دارد و بسیار فعال است. این مجله ماهنامه-

ای به نام Vakiflar دارد و در هر شماره گزارش کارهای این بانک را ارائه می‌کند.

Vajda, Georges, "Un acte de Waqf de Mara?", Oriens, Vol. 5, No. 1, Jul. 31, 1952, PP. 47-59.

Vatin, N. and S. Yerasimos, "Documents sur les cimetières ottomans, I: Autorisations d'inhumation et d'ouverture de cimetières à Istanbul intra-muros et à Eyüp (1565-1601)." Turcica, 1993, 25: 165-83.

Vatin, N. and S. Yerasimos, "Documents sur les cimetières ottomans, II: Statut, police et pratiques quotidiennes (1565-1585)." Turcica, 1994, 26: 164-210.

Walad Al-bara, Yahya, "Foundations Inalienable (Awqaf et Ahbas) dans la Societe Maure", Awqaf, No.7, PP.37-85, French.

ولد البراء، یحیی، «مؤسسات اوقاف در جامعه موریتانی: اعمال خیریه یا حیل شرعی»، اوقاف، سال ۲، ش ۷،

مهر- آذر ۱۳۷۳.

Waqf and Public Policy: "The Waqfs of Shah `Abbas, 1011-1023/ 1602-1616", Asian and African Studies 15, 1981, pp. 165-190.

اوقاف شاه عباس، ۱۰۱۱-۱۰۲۳

WERNER, C. & SCHWARZ, F., "Waqf als soziale, rechtliche und religiöse Institution der Islamischen Welt", Der Islam (Berlin), Vol.80, No.1, 2003, PP.30-31.

Werner, C., "Ein Waqf für meine Tochter Hatun Gan Begum und die Qara Quyunlu Stiftungen zur Blauen Moschee in Tabriz", ISLAM -BERLIN-, Vol 80, Part 1, 2003, PP. 94-109.

Werner, Christoph, "A Safarid Waqf in Qajar Times: The Zahiriyah in Tabriz", Chaires de Studia Iranica, 21, 1999, P. 222-248.

کریستوف، ورنر، «ظهور تبریز: وقف صفوی در دوره قاجار»، مطالعات درباره ایران، ش ۲۱، ۱۹۹۹،

ص ۲۲۲-۲۴۸. این مقاله توسط مجتبی کیانی به فارسی ترجمه شده و با این مشخصات چاپ شده است: ظهور تبریز: وقف صفوی در دوره قاجار، وقف میراث جاویدان، سال دهم، ش ۳۸، تابستان ۱۳۸۱، ص ۹۹-۱۰۴.

White, A., "Breathing New Life into the Contemporary Islamic Waqf: What Reforms Can Fight Regarding Awqaf Adopt From the Common Law of Trusts Without Violating Shari'ah?", REAL PROPERTY PROBATE AND TRUST JOURNAL, Vol 41, Numb 3, 2006, PP. 497-528.

حیات جدید در وقف اسلامی معاصر

Yayla, H.E., "Operating Regimes of Truth: Accounting and Accountability Change in Sultan Suleyman Waqf of the Ottoman Empire (The 1826 Experience)", 5th Accounting History International Conference, Banff, Canada, 2007, PP.9-11.

حقیقت عملکرد حکومت: دگرگونی حسابداری و پاسخگویی سلطان سلیمان، وقف در امپراتوری عثمانی

YEDIYILDIZ, B., Institution du waqf au XVIII siècle en Turquie: étude socio-historique., Sociétés d'Histoire Turque.

Yerasimos, S., "Les waqfs dans l'aménagement urbain d'Istanbul au XIXe siècle." In F. Bilici ed., Le waqf dans le monde musulman contemporain (XIXe-XXe siècles): fonctions

sociales, économiques et politiques, actes de la Table Ronde d'Istanbul, 13-14 novembre 1992, (Istanbul: Institut FranSais d'Etudes Anatoliennes), 1994, pp. 43-49.

Yuzo, Nagata, "The Role of Waqf Foundation in the Social Economic History of Ottoman", Urbanism in Islam: The Proceedings of the 2nd International Conference on Urbanism in Islam, Tokyo, 1994, pp.255-264.

نقش موقوفات در تاریخ اقتصادی و اجتماعی دولت عثمانی

Yuzo, Nagata, "Zenkindai Torukoniokeru Chiiki Shakaino Keiseito Wakufu Seido", Nishito Higasito, Tokyo, 1985, pp.137-159.

تشکیل جامعه محلی و نهاد وقف در ترکیه قرون وسطی

Zakarya, M., Deux palais du Caire medieval: waqfs et architecture (Paris: Editions du CNRS), 1983.

Zilfi, M.C., "Institution du Vaqf au XVIIIe Siecle en Turquie: Etude Socio-Historique", The American Historical Review, Vol.96, No.1, 1991, PP.219-220.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پی‌نوشت‌ها

 ۱. نگاه‌کنید به مقدمه *Waqf: A Bibliography*

Abdul Azim Islahi .2

۳. سفرنامه‌شاردن، جان شاردن، ترجمه اقبال یغمایی، تهران، توس، ۱۳۷۴، ص ۹۳۸.

۴. چند کتاب‌شناسی وقف در ایران منتشر شده است. ولی بزرگترین اشکال همه اینها نداشتن نگاه جهانی به وقف و عدم اهتمام به

شناسایی و معرفی منابع وقف در دیگر کشورهای جهان است. اهم این کتاب‌شناسی‌ها عبارت است از:

- «کتاب‌شناسی وقف»، سوسن اصیلی، وقف میراث جاویدان، ش ۸، زمستان ۱۳۸۳، ص ۱۰۷-۱۱۱؛ ش ۱۰، تابستان ۱۳۷۴،

ص ۱۳۰-۱۳۲.

- کتابنامه وقف، محمدحسن بکایی، تهران، ۱۳۷۹.

- «فهرست مقالات ژاپنی مربوط به اوقاف»، نوبوآکی کوندو، وقف میراث جاویدان، ش ۱۶.

۵. نام این کشورها اینگونه است:

افغانستان، افریقا، الجزایر، آذربایجان، بنگلادش، آسیای مرکزی، قبرس، مصر، هند، ایران، کنیا، کویت، لبنان، مالزی، مراکش،

نپال، آمریکای شمالی، پاکستان، فلسطین، روسیه، عربستان سعودی، آفریقای جنوبی، آسیای جنوبی، سریلانکا، سوریه، تایلند،

تونس، ترکیه، TRNC، اوگاندا.

۶. نام‌های این نشریات چنین است:

- Aligarh Law Journal, Aligarh, India.

- Arab Historical Review for Ottoman Studies, Zug hausan, Tunisia.

- Asian and African Studies, University of Haifa, occupied Palestine.

- Awqaf, Kuwait.

- Bulletin of the School of Oriental and African Studies, London, U.K.

- Comparative Studies in Society and History, Cambridge, U.K./New York, USA.

- Hamdard Islamicus, Karachi, Pakistan.

- International Journal of Middle Eastern Studies, Cambridge, U.K.

- International Journal of Middle East Studies, (Cambridge, U.K.)

- Islam and the Modern Age, New Delhi, India.

- Islamic and Comparative Law Quarterly, New Delhi, India.

- Islamic Culture, Hyderabad, India.

- Islamic Economic Studies, Jeddah, Saudi Arabia.

- Islamic Law and Society, Brill, Leiden, Netherlands.

- Islamic Studies, Islamabad, Pakistan.

- Journal of the American Oriental Society, Michigan, USA.

- Journal of American Research Center, Cairo, Egypt.

- Journal of Comparative Legislation and International Law, London, UK.

- Journal of the Economic and Social History of the Orient, Leiden, Netherlands.

- Journal Institute of Muslim Minority Affairs, London, UK.

- Journal of Islamic and Comparative Law, Zaria, Nigeria.

- Journal of Near Eastern Studies, Chicago, USA.

- Journal of Objective Studies, New Delhi, India.

- Journal of Palestine and Oriental Studies, Washington, D. C. USA.
- Journal of the Royal Asiatic Society, Cambridge, England.
- Journal of Semite Studies, Oxford, UK.
- Journal of the Society of Comparative Legislation, London, UK.
- Journal of Near Eastern Studies, Chicago, IL, USA.
- The Maghreb Review, London, UK.
- The Muslim World, Hartford, USA.
- Newsletter of American Research Center Egypt, Cairo, Egypt.
- Osmanli Arastirmalari The Journal of Ottoman Studies, Tunisia.
- Religion and Law Review, New Delhi, India.
- Studia Orientalia, Helsinki, Finland.

7. Yehoshu'a.

8. Hashmi

9. IDB.

احتمالاً نام یک سازمان و یا نهاد مرتبط با وقف است.

۱۰. IRTI نام سازمان ارائه دهنده گزارش است.

۱۱. مخفف نام نهاد ارائه دهنده گزارش است.

۱۲. MSWB گویا نام مؤسسه یا سازمانی است که نام کامل آن به دست نیامد.

۱۳. این فهرست در مجله وقف میراث جاویدان، ش ۲۹، ص ۱۴۷-۱۴۸ درج شده است.

۱۴. برخی منابع به اشتباه سی. ای نوشته‌اند.

۱۵. ترجمه عنوان: شهر شرق اسلامی: مدل و واقعیت

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی